

HANDBOEK
BURGERLIJK
RECHT

Prof. dr. R. Dekkers

RENÉ DEKKERS

HANDBOEK
BURGERLIJK
RECHT

DEEL I

Personen- en familierecht

*DERDE UITGAVE
BEWERKT DOOR*

ANNELIES WYLLEMAN

Notaris
Hoofddocent U.Gent

intersentia

Antwerpen – Oxford

De eerste druk van het *Handboek Burgerlijk Recht* van R. Dekkers verscheen in 1956-1958. In 1971 en 1972 volgde een tweede uitgave.

Een redactie onder leiding van Prof. em. G. Baeteman vatte het plan op om dit standaardwerk bij de tijd te brengen. Deze nieuwe editie omvat vier boekdelen, waarin achtereenvolgens worden behandeld: Personenrecht (deel I), Zakenrecht, Zekerheden en Verjaring (deel II), Verbintenissen, Contracten en Bewijsleer (deel III) en Huwelijksgoederenrecht, Erfrecht en Schenkingen (deel IV).

Deel II werd bewerkt door prof. E. Dirix.

Deel III werd bewerkt door prof. A. Verbeke, N. Carette en K. Vanhove.

Dit deel I werd bewerkt door prof. A. Wylleman. De inleiding is van de hand van prof. E. Dirix.

Aanbevolen citeertitel:

DEKKERS-WYLLEMAN, *Handboek Burgerlijk Recht*, I

© 2009 Intersentia
Antwerpen-Oxford
www.intersentia.be

ISBN 978-90-5095-454-9
D/2009/7849/4
NUR 822

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veelelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgevers.

BIJ DE HERUITGAVE VAN R. DEKKERS' HANDBOEK BURGERLIJK RECHT

In 2005 verscheen het door E. DIRIX herwerkte Deel II van dit Handboek *Zakenrecht, zekerheden, verjaring*. In 2007 volgde Deel III: *Verbintenissen, bewijsleer, gebruikelijke contracten* dat bewerkt werd door A. VERBEKE en zijn medewerkers N. CARETTE en K. VANHOVE. In 2009 ligt het volledig herschreven Deel I voor: de *Inleiding* door E. DIRIX en het *Personen- en familierecht* door A. WYLLEMAN.

De herschrijving van R. DEKKERS' *Inleiding* was onvermijdelijk gelet op de invoering van de federale staatsstructuur, de erkenning van de primauteit van het internationaal recht, vertaald door internationale verdragen en de daaruit voortvloeiende rechtspraak en door de werking van supranationale instellingen, en verder ook o.m. de erkenning van de algemene beginselen van het recht. Deze herschrijving is van de hand van E. DIRIX, raadsheer in het Hof van Cassatie, buitengewoon hoogleraar aan de K.U.Leuven en auteur van het eerder verschenen Deel II.

In Deel I van het Handboek worden de civielrechtelijke aspecten van de persoon als enkeling omschreven en nader gesitueerd t.a.v. interpersoonlijke relaties.

Onder de civielrechtelijke aspecten zijn er die omtrent de naam (gewijzigd o.m. ingevolge de veranderde afstammingsregeling), de nationaliteitsregeling (een instrument van integratie van vreemdelingen), en de woonplaats ("ontdubbeld" in het Gerechtelijk Wetboek).

De persoonlijkheidsrechten, geïnspireerd door de rechtsleer en mensenrechten en bevestigd in o.m. het EVRM en het BUPO, vervolledigen het nieuwe beeld.

Met de Gelijkheidswet van 30 april 1958, later hernomen en bijgewerkt door de Wet van 14 juli 1976, wordt de gelijkheid van de echtgenoten in het huwelijk ingevoerd: de maritale macht van de man en de handelingsonbekwaamheid van de vrouw worden afgeschaft wat meteen

het einde betekent van de hiërarchische structuur tussen echtgenoten. Hun gelijkheid en solidariteit wordt vertaald in het primair huwelijksstelsel. Het sluiten van het huwelijk en de voorwaarden daartoe worden fundamenteel herzien: de invoering van het huwelijksdossier, de verdwijning van de geslachtsvoorwaarde, het actieve toezicht van de ambtenaar van de burgerlijke stand, de verlaging van de leeftijdsvoorwaarde, enz.

De echtscheiding is niet langer meer de sanctie voor een tekortkoming aan een van de huwelijksverplichtingen. De heel langzaam opgebouwde echtscheiding op grond van feitelijke scheiding (na 10, 5 en 2 jaar) is verdwenen. De echtscheiding komt thans tot stand door onderlinge toestemming of nog bij de vaststelling door de rechtbank van de duurzame ontwrichting van het huwelijk op verzoek van een of van beide echtgenoten.

In een bredere familiale context is de inhoud van de steunplicht herbekeken.

Naast het huwelijk wordt de wettelijke samenleving georganiseerd met beperkte persoons- en vermogensrechtelijke gevolgen.

De vaststelling van de afstamming is herzien met het oog op het wegwerken van elke discriminatie tussen kinderen (cf. het Marckx-arrest). De toepassing van de recentste wetenschappelijke methodes (DNA-analyse) heeft geleid tot de quasizekerheid omtrent het vaderschap. Ouderlijk gezag en ouderlijk genot zijn niet meer hiërarchisch en autoritair ingesteld.

Gelet op het maatschappelijk belang is ook de adoptieregeling in het nationaal en internationaal recht, naar inhoud, uitwerking en gevolgen herhaaldelijk en ten gronde hervormd in ellenlange teksten. Ouderlijk gezag en bestuur over de goederen van kinderen zijn anders – niet meer hiërarchisch – geconcipieerd. De onderscheiden beschermingsregelen zijn herwerkt, zelfs de meest weerstandsbestendige zoals die voor de afwezigen. Nieuwe werden uitgedacht (de verlengde minderjarigheid), andere echt vereenvoudigd, zoals de voogdij en het bestuur over goederen van de (geestes)zieken...

Uit dit, uiteraard onvolledige, overzicht van wijzigingen en hervormingen doorgevoerd in titels, hoofdstukken of bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, maar ook door bijzondere toegevoegde wetten (naam, nationaliteit) of nog opgenomen in zogenaamde programmawetten of ‘wetten houdende diverse bepalingen’ – en dus zonder veel toelichting – moge blijken dat de herschrijving van Deel I een bijzonder moeilijke opdracht is geworden.

Diegene die deze taak op zich neemt, moet juridisch wetenschappelijk onderlegd zijn, een ruim en praktisch inzicht hebben en over een schrijftalent beschikken om al dat nieuwe in DEKKERS’ stijl te vertalen. Al deze kwaliteiten heeft A. WYLLEMAN (°1963).

Zij promoveerde achtereenvolgens, telkens met grote onderscheiding, tot licentiaat in de rechten (1986), tot licentiaat in de criminologie (1986) en tot licentiaat in het notariaat (1993). In december 1998 promoveerde zij tot doctor in de rechten met de grootste onderscheiding op een proefschrift met de titel: “Onvolwaardige wilsvorming en onbekwaamheid in het materieel en formeel privaatrecht”. Dit werk werd terecht bekroond met de F. Collin-prijs (2000) en met de Prijs van het Antwerpse Notariaat (2001).

Inmiddels was A. WYLLEMAN advocaat aan de balie van Gent (1986-1992). Ze is thans notaris te Sleidinge (Evergem) en tevens hoofddocent aan de Faculteit Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Gent. Ze is lid van de redactieraad van het *T.P.R.* en van de *A.P.R.*, corresponderend lid van het Comité voor Studie en Wetgeving van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat, auteur van vele publicaties, verslagen, enz.

Deze herschrijving is dan ook een grote prestatie van een eminente civiliste, helemaal in de stijl en de geest van René DEKKERS.

Maart 2009

Prof. Em. G. BAETEMAN

Lid van de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten

TOELICHTING

De lezer zal bemerken dat in dit boek het hoofdstuk *Echtscheiding* tweemaal opgenomen werd: eenmaal in blauwe druk en eenmaal in zwarte druk.

Daarvoor werd bewust geopteerd omdat het “oude” echtscheidingsrecht van vóór juni 2007 nog geruime tijd zal doorwerken in heel wat hangende procedures tot echtscheiding en tot vereffening-verdeling na echtscheiding.

Zo kan de lezer in één werk de vroegere en de nieuwe echtscheidingsregels terugvinden.

Het familierecht is absoluut geen rustige materie. De wetgever houdt niet op met het te wijzigen. Na de tweede drukproef trad nog een wetswijziging in werking: het verzet tegen het huwelijk werd met ingang van 21 maart 2009 door de Wet van 19 februari 2009 (*B.S.* 11 maart 2009) afgeschaft. De regeling van het verzet tegen het huwelijk is in dit boek nog opgenomen (nr. 260 e.v.) met vermelding van de afschaffing vanaf 21 maart 2009.

A. WYLLEMAN

INHOUD

INLEIDING	1
A. – De wet.	3
B. – De rechtspraak.	28
C. – De rechtsleer.	32
D. – De gewoonte.	32
E. – De algemene rechtsbeginselen.	34
 BOEK I.	
PERSONENRECHT	
 TITEL I	
PERSONENRECHT.	39
 Hoofdstuk I. Begrip “persoon”.	40
Afdeling I. – Soorten personen.	40
§ 1. – Fysieke personen.	40
§ 2. – Rechtspersonen.	43
Afdeling II. – Begin en einde van de persoon.	49
§ 1. – Fysieke personen.	49
A. – De afwezigheid.	50
1. – De vaststelling van het vermoeden van afwezigheid	51
2. – De verklaring van afwezigheid	56
B. – De gerechtelijke verklaring van overlijden	57
§ 2. – Rechtspersonen.	59
 Hoofdstuk II. De staat van de persoon.	61
Afdeling I. – Begrip en kenmerken.	61
Afdeling II. – Onderscheidende elementen van de staat van de persoon.	64
§ 1. – Geslacht.	64
§ 2. – Naam.	67
§ 3. – Woonplaats.	74
A. – Vrijwillige woonplaats.	76
B. – Wettelijke woonplaats.	77

C. – Bijzondere woonplaatsen.	79
§ 4. – Nationaliteit.	81
A. – Wie heeft de Belgische nationaliteit?	82
B. – Wie kan de Belgische nationaliteit verkrijgen?	84
C. – Hoe verliest men de Belgische nationaliteit?	88
D. – Hoe herkrijgt men de Belgische nationaliteit?	89
E. – Bewijs van de Belgische nationaliteit.	89
Afdeling III. – Bewijs van de staat van de persoon.	91
§ 1. – Aktes van de burgerlijke stand.	91
A. – Algemene regels.	91
B. – Enkele aktes in het bijzonder.	102
§ 2. – Bezit van staat.	107
Afdeling IV. – Vorderingen van staat.	110
Hoofdstuk III. Persoonlijksrechten.	114
TITEL II	
FAMILIE.	125
Inleiding.	125
Hoofdstuk I. Onderhoudsverplichtingen.	127
Afdeling I. – Gemeenrechtelijke onderhoudsverplichtingen.	128
Afdeling II. – De onderhoudsvordering tegen de waarschijnlijkste vader.	134
Afdeling III. – Onderhoudsvorderingen t.o.v. een nalatenschap.	139
Hoofdstuk II. Huwelijk.	143
Afdeling I. – Verloving.	144
Afdeling II. – Positieve grondvereisten.	146
Afdeling III. – Huwelijksbeletsels.	151
Afdeling IV. – Huwelijksvormen.	154
Afdeling V. – Sancties.	155
§ 1. – De weigering door de ambtenaar van de burgerlijke stand.	155
§ 2. – Het verzet tegen een voorgenomen huwelijk.	156
§ 3. – Nietigheid van het huwelijk.	158
§ 4. – Strafrechtelijke sancties.	165

Afdeling VI. – Bewijs van het huwelijk.	167
Afdeling VII. – Gevolgen van het huwelijk.	169
Afdeling VIII. – Ontbinding van het huwelijk.	183
Afdeling VIII/A. – De echtscheiding en de scheiding van tafel en bed vóór 1 september 2007.	185
§ 1. – Echtscheiding op grond van bepaalde feiten	185
§ 2. – Echtscheiding op grond van feitelijke scheiding.	198
§ 3. – Echtscheiding op grond van feitelijke scheiding wegens diepe geestesstoornis.	202
§ 4. – Echtscheiding door onderlinge toestemming.	204
§ 5. – Omzetting van scheiding van tafel en bed in echtscheiding.	210
A. – Scheiding van tafel en bed.	210
B. – Omzetting.	212
Afdeling VIII/B. – De echtscheiding en de scheiding van tafel en bed na 1 september 2007.	214
§ 1. – Echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrich- ting die wordt bewezen door alle middelen van recht.	214
§ 2. – Echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrich- ting die blijkt uit de feitelijke scheiding.	227
§ 3. – Echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrich- ting die blijkt uit het herhaalde verzoek tot echt- scheiding.	228
§ 4. – Echtscheiding door onderlinge toestemming.	229
§ 5. – Scheiding van tafel en bed.	236
Hoofdstuk III. Wettelijke samenwoning.	239
Hoofdstuk IV. Afstamming.	242
Afdeling I. – Juridische vaststelling van de afstamming.	245
§ 1. – Moederlijke afstamming.	245
§ 2. – Vaderlijke afstamming.	251
A. – Binnen het huwelijk tussen een man en een vrouw.	251
B. – Buiten het huwelijk tussen een man en een vrouw.	253
Afdeling II. – Betwisting van de afstamming.	257

§ 1. – Betwisting van de moederlijke afstamming.	257
§ 2. – Betwisting van de vaderlijke afstamming.	259
A. – Betwisting van het vaderschap, vastgesteld door vermoeden van vaderschap.	259
B. – Betwisting van het vaderschap, vastgesteld door erkenning.	263
C. – Betwisting van het vaderschap, vastgesteld door gerechtelijke procedure.	263
Afdeling III. – Gevolgen van de afstamming: het ouderlijk gezag.	264
§ 1. – Draagwijdte van het ouderlijk gezag.	265
§ 2. – Attributen van het ouderlijk gezag.	268
§ 3. – Uitoefening van het ouderlijk gezag.	272
§ 4. – Beëindiging van het ouderlijk gezag.	278
Hoofdstuk V. Adoptie.	280
Afdeling I. – Inlandse adoptie.	282
§ 1. – Grondvoorwaarden.	282
§ 2. – Bekwaamheidsvereisten.	283
§ 3. – Toestemmingsvereisten.	285
§ 4. – Procedure.	287
Afdeling II. – Interlandelijke adoptie.	291
§ 1. – Bevoegdheid van de Belgische rechter.	291
§ 2. – Grondvoorwaarden: toepasselijk recht.	291
§ 3. – Toestemmingsvereisten: toepasselijk recht.	292
§ 4. – Vormvoorwaarden: toepasselijk recht	293
§ 5. – Procedure.	293
Afdeling III. – Gevolgen van de adoptie.	295
§ 1. – De volle adoptie.	295
§ 2. – De gewone adoptie.	296
Afdeling IV. – Beëindiging van de adoptie.	299
Afdeling V. – Nieuwe adoptie na een eerdere adoptie.	301
Afdeling VI. – Omzetting van gewone adoptie in volle adoptie.	302
Hoofdstuk VI. Pleegvoogdij.	303

TITEL III	
ONBEKWAMEN.	305
Inleiding.	305
Hoofdstuk I. Minderjarigen.	309
Afdeling I. – Niet ontvoogde minderjarige.	310
§ 1. – De voogd.	312
§ 2. – De toeziende voogd.	314
§ 3. – De vrederechter.	316
§ 4. – Bijkomende organen.	317
§ 5. – Bijzondere voogdijen.	318
§ 6. – Beheer van de voogdij.	319
A. – Bij het openvallen van de voogdij.	320
B. – In de loop van de voogdij.	322
1. – Algemene beheersbevoegdheid.	322
2. – Wat de voogd niet mag doen.	324
3. – Door de vrederechter bijzonder te machten rechtshandelingen.	325
4. – Waarde van de door de voogd verrichte handelingen.	330
5. – Waarde van de door de pupil verrichte handelingen.	330
§ 7. – Einde van de voogdij.	334
A. – Gronden.	334
B. – Rekening en verantwoording.	335
C. – Aansprakelijkheid.	337
D. – Verjaring.	339
Afdeling II. – Ontvoogde minderjarigen.	341
§ 1. – Bronnen van de ontvoogding.	341
A. – Gerechtelijke ontvoogding.	341
B. – Wettelijke ontvoogding.	342
§ 2. – Werking van de ontvoogding.	343
A. – De ontvoogde handelt alleen.	343
B. – Bijstand van een curator.	345
C. – Daden onder machtiging van de vrederechter.	348
D. – Sancties.	349
§ 3. – Einde van de ontvoogding.	351

Hoofdstuk II. Geesteszieken.	353
Afdeling I. – Krankzinnigen.	354
§ 1. – Bescherming door de algemene regels.	354
§ 2. – Bescherming door onbekwaamverklaring.	356
A. – De eis tot onbekwaamverklaring.	357
B. – Onbekwaamheid van de onbekwaam verklaarde.	362
1. – Voorlopig bewind.	362
2. – Het stelsel van de onbekwaamverklaring.	363
§ 3. – Gedwongen opname – gedwongen verpleging in een gezin.	367
A. – Gedwongen opname in een psychiatrische dienst.	369
B. – Gedwongen verpleging in een gezin.	371
Afdeling II. – Verkwisters.	373
§ 1. – Gerechtig raadsm.	373
§ 2. – Opdracht van een gerechtelijke raadsm.	375
§ 3. – Daden door de verkwister verricht.	380
§ 4. – Einde van de onbekwaamheid.	382
Afdeling III. – Geesteszwakken.	383
§ 1. – Voorlopig bewind.	384
A. – De aanstellingsprocedure.	384
B. – Onbekwaamheid van de beschermde persoon.	386
§ 2. – Verlengde minderjarigheid.	391
A. – De aanstellingsprocedure.	392
B. – Onbekwaamheid van de verlengd minderjarige.	394
§ 3. – Onder gerechtelijk raadsm gestelde zwakzinnigen.	395
Trefwoordenregister	397